

VERA BRNČIČ

(2. julija 1913, Orel, Rusija — 7. oktobra 1977, Ljubljana)

Vsaka smrt znanca, prijatelja, prinaša svojevrstno bolečino, mnogokrat tudi nova spoznanja o vrednotah človeka, ki je preminil, o nedokončanem dialogu med nami in njim. — Smrt Vere Brnčič razodeva mnogo predvsem slovenskim slavistom in še posebej rusistom. Odkriva nam poleg drugega tudi to, da vse premalo znamo ceniti delo požrtvovalnih, dobrih, nevsiljivih, bolj za stvar kot za samega sebe vnetih delavcev.

Vera Brnčič je izšla iz tiste generacije marksistično usmerjene slovenske inteligence, ki je v predvojnih letih, v obdobju narodnoosvobodilnega boja in revolucije ter v letih povojne izgradnje socializma morala mnogokrat nasilno potlačiti svoja intimna nagnjenja in se žrtvovati zahtevam skupnega boja. Temu boju se je Vera Brnčič pridružila že v času študija romanistike na ljubljanski univerzi (1934—1939), nadaljevala ga je v predvojni Makedoniji in Srbiji, kjer je službovala kot srednješolski profesor v Štipu in Kraljevu (1940—1941), v okupirani Hrvaški, kjer je bila aktivistka osvobodilne fronte, z vso vsmo in predanostjo mu je ostala zvesta v osvobojenem Mariboru in Ljubljani. — V Mariboru je leta 1946 krajši čas vodila prosvetni oddelek na okrajnem odboru Maribor — levi breg, jeseni istega leta se je preselila v Ljubljano. Tu je najprej poučevala na bežigradski gimnaziji (1945 do 1947), potem je predavala rusko književnost na VPS (1947—1950), ruski jezik na ekonomski fakulteti (1948—1958) in nazadnje je nastopila na filozofski fakulteti. Na oddelku za slovanske jezike in književnosti je bila lektor (1958), potem profesor za rusko književnost (1963), dolgoletni predstojnik katedre za ruski jezik in književnost, sedem let tudi predstojnik oddelka (1967—1974).

Njeni slušatelji rusisti smo jo poznali predvsem kot vestno in izredno razgledano predavateljico, ki je prva vpeljala na ljubljanski rusistiki sistematične pregledne ruske in ruske sovjetske književnosti od najstarejših obdobij do sodobnosti. Cenili smo jo tudi kot izredno požrtvovalno in iniciativno družbeno delavko, ki je npr. kot predsednica kuratorija študentskih domov in menz naravnost materinsko skrbela za izboljšanje materialnega položaja študentov ljubljanske univerze.

Izčrpujoče pedagoško in družbeno politično delovanje Vere Brnčič vendarle ni odtegnilo od njene največje ljubezni — od ruske in še posebej sovjetske književnosti. Na tem področju se je uvrstila kot prevajalec in literarni zgodovinar med najpomembnejše kritične posrednike ruske kulture na Slovenskem. Prevajala je ruske klasike (L. Tolstoj, F. Dostojevski idr.) in s posebno zavzetostjo pomembne predstavnike sovjetskega obdobja (M. Gorki, V. Katajev, J. Tinjanov, K. Fedin, V. Panova, V. Nekrasov idr.). Kot izredno razgledani strokovnjak je v mnogih sestavkih, objavljenih v številnih periodikah in drugih objavah, seznanjala slovenskega bralca s takimi ustvarjalci, kot so npr. A. Puškin, I. Turgenjev (neobjavljena disertacija Turgenjev in njegovi Lovčevi zapiski, 1975, idr.), Saltikov-Ščedrin, I. Bunin, S. Jesenin, K. Fedin, B. Pasternak ter kritik Dobroljubov (knj. 1956). Kako se je Vera Brnčič zavedala pomembnosti poslanstva kulturnega posredništva, dokazuje tudi njeno sodelovanje pri tako pomembnih zbirkah, namenjenih najširšemu krogu bralcev, kot so »Sto romanov«, »Kondor«, »Kozmos« in »Klasje«. In najbrž ni naključje, da sta najpomembnejši deli Vere Brnčič, Ruska sovjetska književnost (1962, prvi celovit pregled sovjetske književnosti v Jugoslaviji) in Ruska književnost do Gogolja (1966), izšli prav v zbirki »Kozmos« in da je svojo historično, na biografiki, sociologiji in psihologiji temelječo raziskovalno metodo Vera Brnčič najbolj opazno in originalno oplenitila z elementi stilne interpretacije v esejih k romanoma Sobjorjani N. Leskova in Mojster in Margarita M. Bulgakova, objavljenima v zbirki »Sto romanov« (1970, 1971).

Rusistično literarnozgodovinsko dejavnost je Vera Brnčič dopolnjevala tudi z nekaterimi komparativističnimi raziskavami. Svoje najpomembnejše izsledke s tega področja je objavila v razpravah: Cankar pri Rusih (SR 1967), Odmevi ruske sovjetske književnosti pri Slovencih v letih 1917—1941 (SR 1967), Bürgerjeva Lenora pri Prešernu in Žukovskem (JiS 1971-72) in Belinski pri Slovencih (SR 1974).

Vse to dokazuje intenzivno prisotnost Vere Brnčič v slovenski slavistiki in kulturi nasploh, hkrati pa nas ob njeni smrti še bolj povezuje z življenjem, ki je za človeka lahko neizčrpna, znova in znova presenetljiva dragotina tudi v najtežjih trenutkih, če ga zna živeti tako, kot ga je znala plemenita Vera Grigorjevna.

Aleksander Skaza
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Slovenščina v javni rabi

GOVOR NA RADIU LJUBLJANA

(Nadaljevanje in konec)*

III. Govor novinarjev

Novinarji nastopajo na radiu kot pisci oddaj in kot njihovi govorni uresničevalci — bralci ali govorci »v živo«.

Kot bralce jih zadevajo iste norme zbornosti kakor napovedovalce, ne glede na to, ali svoje oddaje berejo v studiu ali jih posredujejo po telefonu. Precej novinarjev svoja besedila bere zgledno, živo in prizadeto, kar poslušalca pritegne.

Večina novinarjev pa svoja besedila bere slabo. Vzrokov je več: nezadostna jezikovna izobrazba, govorna pripravljenost sploh nična, zastopanje prepričanja, da novinar ni poklicni bralec (to da je samo napovedovalec); odločanje o tem, ali bo novinar svoje besedilo pred mikrofonom bral sam ali ne, je bilo doslej največkrat prepuščeno njemu samemu; do nedavnega ni bilo dosledne jezikovne politike programskega vodstva; velika obremenjenost z delom, ki novinarju dopušča malo možnosti za jezikovno izpopolnjevanje.

Pri razčlenjevanju novinarskega branja se kažejo enaka odstopanja od norme kakor že pri napovedovalcih, poleg teh pa še: zelo očiten narečni izgovor, dosti pogovornih posebnosti, pa tudi »šolskega« branja (npr. zložno branje enofonemskih predlogov: v&, z&, s&, k& ipd.), elkanje (izpopoLnjevanje, popoLnoma, igraLka ipd.), povrhu tega pa še silno neskrbna artikulacija in očitna nezavzetost, ki ustvarja celo občutek prisilnega, uradniškega branja.

V radijskem sporedu je tudi nekaj novinarjev, katerih branje je sploh neprimerno. Vsebinska tehtnost pa slabega govora vedno ne odtehta.

Govor novinarjev »v živo«

Pri živem govoru kakovostno izstopajo tisti novinarji, ki tudi berejo dobro. Njihov jezik v pogovorih z gosti je mogoče uvrstiti v splošnoslovensko pogovorno zvrst.

Velika večina novinarjev pa v svojem živem govoru uporablja katero izmed pokrajinskih variant pogovornega jezika, pogosto že močno narečno obarvano, posebno v pogovorih z manj izobraženimi sobesedniki. To je posledica zmotnega »približevanja« sobesedniku z zniževanjem ravni jezika, največkrat brez vzporednega približevanja

* V prejšnji številki sta se v članek vrinili pomoti:
str. 23 v. 12 je napačno *preD* namesto pravičnega *pregleD*,
str. 23 v. 18 mora pri naštevanju soglasnikov stati na prvem mestu namesto napačnega e pravilno c.